

3845

۱۰۰

۱

۳۱۲

زلال کوثر

www.KetabO.ir

مرکز پژوهش‌های اسلامی

به نام:

دکتر علی اصغر غلامرضایی و سید محمدحسین حسینی هرنندی

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما - کد ۲۰۳۴

معاونت آموزش و پژوهش سازمان صداوسیما

WWW.IR.C.IR
INFO@IR.C.IR

حکمت مطهر

به اهتمام:

دکتر علی‌اکبر غلامزایی و سید محمدحسین حسینی هرندی

سرشناسه: غلامرضا، علی‌اکبر، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور: حکمت مطهر/ دکتر علی‌اصغر مرضایی، سید محمدحسین حسینی
هرندی؛ تهیه کننده مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما.
مشخصات نشر: قم: صداوسیما؛ ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۳۱۲ ص.
ISBN: 978-964-514-356-3؛ ریا: ۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ - ۱۳۵۸ -- کنگره‌ها
موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- سرگذشتنامه
شناسه افزوده: حسینی هرندی، سیدمحمدحسین، ۱۳۴۶-
شناسه افزوده: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ج ۵ / م ۶۳ / ۷ / ۲۳۳ BP
رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۴۸۲
شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۴۹۶۸۲

تهیه کننده و ناشر: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

صفحه آرا: محمد صادقی

چاپ: اول / ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۳ - ۳۵۶ - ۵۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر محفوظ است

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما؛
تلفن: ۳۲۹۱۵۵۱۱ - ۰۲۵ دورنگار: ۳۲۹۱۵۵۱۰
تهران: خیابان جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیر زمین؛
تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸ - ۰۲۱ نمابر: ۲۲۱۶۴۹۹۷
دفتر خراسان: مشهد، خیابان امام خمینی (ره)، جنب باغ ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم؛
تلفن: ۳۲۲۱۵۱۰۸ - ۰۵۱ نمابر: ۳۲۲۱۵۱۰۶

فهرست مطالب

پیش‌فتار	۹
فصل اول: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۸۸	۱۵
چند نکته در باب استاد مطهری	۱۷
ابعاد مختلف شخصیت استاد مطهری	۲۱
نگاهی به سیره فکری استاد مطهری	۳۹
شخصیت علمی استاد مطهری	۴۷
فصل دوم: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۸۹	۵۳
مسائل اجتماعی در اندیشه استاد مطهری	۵۵
آشنایی استاد مطهری با مقتضیات زمان	۶۷
علت ماندگاری اندیشه‌های شهید مطهری	۸۱
استاد مطهری، مؤسس کلام جدید شیعی - ایرانی	۹۱
فصل سوم: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۹۰	۱۰۵
مطهری و عقلانیت	۱۰۷
عرفان در اندیشه‌های مرتضی مطهری	۱۱۷
آزادی از دیدگاه شهید مطهری	۱۲۱
تسامح و تساهل	۱۲۳
ملی‌گرایی از دیدگاه استاد مطهری	۱۴۱
خدمات متقابل اسلام و ایران	۱۴۸
تشکیک به زیربناهای نژادی و نسلی	۱۵۱

فصل چهارم: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۹۱..... ۱۵۷

- روابط فرهنگی ایران و ترکیه در تأسیس تمدن جدید..... ۱۵۹
- تمدن و روابط بین انسان‌ها..... ۱۶۱
- سلسله تحولات ترکیه..... ۱۶۴
- مطالعی علیه غرب‌زدگی..... ۱۶۹
- حقوق زن در اسلام از دیدگاه شهید مطهری..... ۱۷۳
- نقش مطهری در تأسیس حکومت اسلامی..... ۱۷۴
- عدالت و دیدگاه مطهری..... ۱۷۷
- نیاز امت اسلامی به اندیشه‌های شهید مطهری..... ۱۸۳
- سیری در آثار اقتصادی شهید مطهری..... ۱۸۹
- نظریات اقتصادی شهید مطهری..... ۱۹۴

فصل پنجم: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۹۲..... ۲۰۷

- درس‌هایی که امروز می‌توان از شهید گرفت..... ۲۰۹
- زیربنای اندیشه‌های مطهری..... ۲۱۷
- تأکید مطهری بر تعادل در رفتارها..... ۲۱۹
- دیدگاه مطهری درباره سیاست خارجی..... ۲۲۰
- دیدگاه‌های اقتصادی شهید مطهری..... ۲۲۱
- نقد مطهری بر روحانیت..... ۲۲۶
- مطهری، مردی از تبار انبیا..... ۲۲۹
- جذابیت اندیشه‌های مطهری برای جوانان اروپایی..... ۲۳۷
- ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی استاد مطهری..... ۲۴۱
- موانع آزاداندیشی از دیدگاه شهید مطهری..... ۲۴۱

فصل ششم: همایش حکمت مطهر سال ۱۳۹۳..... ۲۵۷

- وحدت از دیدگاه شهید مطهری..... ۲۵۹
- موانع وحدت از دیدگاه مطهری..... ۲۶۱
- تفرقه رفتاری..... ۲۶۴
- الگوهای انقلابی از دید شهید مطهری..... ۲۶۷
- حرکات استشهادی و انتحاری..... ۲۷۵

۲۸۱	جامعیت دین اسلام از دیدگاه استاد مطهری
۲۸۳	فطری بودن اسلام از دیدگاه مطهری
۲۸۵	اسلام دین اعتدال
۲۸۷	اسلام و علم
۲۹۱	الغدیر و وحدت اسلامی
۲۹۳	شش صحیح رسیدن به وحدت
۲۹۹	محبت و معرفت اهل بیت (علیهم السلام)
۳۰۰	سیره علمای استاد مطهری
۳۰۵	مطهری معلم نوجوانان
۳۰۸	علت انتشار فکری آثار استاد مطهری
۳۱۰	تأثیر آثار مطهری در پاکستان

پیش‌گفتار

انسان. موجودی است که بر پایه عقل و منطق می‌تواند به شناخت و شناساندن دست یابد. این دارایی از آدمی، موجودی ساخته که می‌تواند حکیم باشد و حکمت به بینش باشد.

به سخن دیگر؛ حکمت سرمایه‌ی بزرگ و ارزشمند در زندگی معنوی بشریت است که به پایه آن، انسان با بررسی و کندوکاو در آفرینش می‌تواند اندکی از گستره پهنای حکمت تدابیر الهی در بخش‌های گوناگون را دریابد و به دیگران انتقال دهد.

با این وصف، می‌توان پیشینه اندیشه بشر را با فناوری تاریخ و همراه با آفرینش او به پیش برد؛ یعنی اندیشه، همچون یک فناوری جداناپذیر همیشه با انسان همراه بوده و از طرفی آشکار است که این اندیشه و فنر، در راه حقیقت‌یابی، بهره‌مند از راهنمایی وحی و حجت بیرونی است و این چنین است که در کهن‌ترین گفت‌وگوهای حکیمانه، رگه‌های اعتقاد غلبه دارد. از دیدگاه اسلام، به عنوان کامل‌ترین و آخرین دین الهی نیز، اندیشه و خرد و به گونه خاص حکمت و فلسفه مورد توجه قرار گرفته است. حکمت در اندیشه اسلامی در پی آن است که از احوال موجود از آن جهت که موجود است، گفت‌وگو کند.

این چنین است که حکمت و فراخوانی به آن بخشی از فلسفه بعثت پیامبر اسلام ﷺ می شود. امیر مؤمنان حضرت علی (ع) می فرمایند: «فبالغ ﷺ فی النصیحه و مضی علی الطریقه و دعا الی الحکمه و الموعظه الحسنه» (نهج البلاغه، خطبه ۹۵) این یعنی نهایت تلاش پیامبر ﷺ پذیرش «توحید» از طریق حکمت و شناخت بوده است. پس حکمت، عنصری از عناصر ایمان به حساب آمده و گمشده واقعی مؤمن است و چنان که حکما و فلاسفه اسلامی ثابت کردند حکمت با شریعت رابطه‌ای ناگسستنی دارد و مباحث شکل گرفته در این حوزه، کم ترین شائبه را برای مخالفت نگذاشته است.

این دیدگاه، عامل مهم شد تا مسلمانان به فراگیری انواع علوم بپردازند و موارث علمی روم و یونان ایران را ترجمه و از عناصر مفید آن استفاده نمایند.

می توان گفت؛ این زمینه ها، آرام بستری را فراهم آورد تا «حکمت متعالیه اسلام» از همان زمان معصومین (ع) شکل گیرد و سپس به دست بزرگان، ابعاد و مفاهیم آن تبیین، ترجمه و بسط پذیر گردد.

در این میان تمدن و فرهنگ اسلامی ایران نیز از تعالیم حیات بخش اسلام، در قرون گذشته، شاهد تلاش های سترگ و سته می اندیشه ورزان برای پاسداشت این حوزه، از تفکر اسلامی بوده که دستاوردها و نتایج خوبی نیز در برداشته است.

به همت همین اصحاب اندیشه بود که ایران اسلامی در مقاطع کاروانسار کاروان بزرگ دانش، حکمت و معرفت گردید.

از خواجه نصیرالدین طوسی تا شیخ بهایی و میرداماد و از صدر المتألهین تا علامه طباطبایی، همه و همه در پی ترسیم بنای بلند، «حکمت اسلامی» بودند.

این اندیشه و اندیشمندان از فراز و فرودهایی عبور کردند و توانستند گوهر پاک اندیشه‌های حکیمانه اسلامی و «حکمت مطهر» دینی را از ورای قرون و اعصار به زمان فعلی و نسل حاضر برسانند آنها حکیمانی بودند که با اعتقاد راسخ به دریافت و داشته‌های پیشینیان، در عرصه تفکر و اندیشه، نوآوری و بازاندیشی داشتند.

دغدغه حکما و اندیشمندان اسلامی استفاده از زلال وحی، بهره‌گیری از اصول تعالیم اسمانی، نوشیدن از سرچشمه‌های معرفت دینی و در عین حال بهره‌مند شدن از فراورده‌های عقلی بوده است. پاسخ به سوالات و شک‌ها نسل جدید و سامان بخشی به افکار و عقاید جوانان، وظیفه‌ای بود که حکمت آموختگان مکتب اسلام بر دوش خویش احساس می‌کردند. در دوره اخیر و در سال‌های منتهی به احکامیت نظام جمهوری اسلامی نیز، شهید مرتضی مطهری را در این راه دانسته‌اند. وی در واقع به تعبیر رهبر کبیر انقلاب:

با قلمی روان و فکری توانا در تحلیل مسائل اسلامی و توضیح حقایق فلسفی با زبان مردم و بی‌اضطراب به تعلیم و تربیت جامعه پرداخت. آثار قلم و زبان او بی‌استثنا رنده و روان‌بخش است. (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۳۲۵).

موضوعاتی که «قلم روان» و «فکر توانای» او را نشان می‌داد از گفت‌وگوهای فلسفی و انسان‌شناختی تا قرآن‌پژوهی و سیره معصومین (علیهم‌السلام) و از گفت‌وگوهای نظری و علمی تا داستان راستان برای کودکان را در بر می‌گرفت. گرچه مباحث کلانی چون؛ نوآوری‌های فلسفی و کلامی، آزادی و آزاداندیشی، احیاء تفکر دینی، اندیشه‌های

قرآنی، فقهی و تربیتی، دیدگاه‌های تاریخی و اخلاقی از اساسی‌ترین مضامینی بودند که استاد مطهری در آثار خود به آنها پرداخته و آنها را پروانده بود.

با این پیش‌درآمد، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی از بیست و پنجمین سالگرد شهادت استاد مطهری در سال ۱۳۸۳ همایشی بین‌المللی با عنوان حکمت مطهر در نظر گرفت که تا سال ۱۳۹۳ هر ساله برگزار شده است.

در این همایش‌ها اساتید ایرانی و خارجی به ارائه سخنرانی و مقاله‌های خود در رابطه با ابعاد مختلف شخصیت و اندیشه‌های شهید مطهری پرداخته‌اند.

مجموعه پیش رو گزارشی از همایش حکمت مطهر در شش سال گذشته (۱۳۸۸ - ۱۳۹۳) است و به نظر می‌رسد توضیحاتی در ابتدای کار به غنای مجموعه بیفزاید:

۱. این همایش با هدف پاسداشت مقام استاد مطهری و شناخت شخصیت و بازخوانی اندیشه‌های آن شهید برپا شد و می‌شود.

۲. پس از برپایی نخستین همایش، دبیرخانه‌ای دائمی برای این منظور در معاونت آموزش و پژوهش سازمان در نظر گرفته شده که همواره دار برپایی همایش سالیانه است.

۳. پیش از این، مجموعه سخنرانی‌ها و مقاله‌های همایش سال ۱۳۸۳ در مجموعه‌ای ۳ جلدی توسط انتشارات دانشکده صدا و سیما به چاپ رسیده است.

روند به سامان رسیدن مجموعه پیش رو را این‌گونه می‌توان توضیح

الف) تلاش شده ارجاع‌های قرآنی و روایی مأخذیابی و معین شود.
ب) منبع سخنانی که نقل قول مستقیم شده تا حد امکان به گونه کامل مشخص شده است.

ج) سخنرانی‌های ارائه شده به زبان دیگر به زبان فارسی ترجمه شده است.

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما تلاش کرده تا در فرصتی اندک، مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها را تدوین و در اختیار دوستداران اندیشه و حکمت قرار دهد.

ومن الله التوفيق

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما